

Vitenskapskomiteen for mat og miljø
Postboks 222 Skøyen
0213 Oslo

Mattilsynet ref: 2019/26176
Miljødirektoratet ref: 2023/4416

Dato: 30.03.23

Fellesoppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet

Vurdering av planteheiserisiko knyttet til planteskadegjørere i jord eller andre vekstmedier ved import av planter og formeringsmateriale til Norge.

Assessment of risk to plant health associated with plant pests in soil or other growing media through the imports of plants for planting to Norway.

Del 1 av felles oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet til Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) i samband med utredning av tiltak knyttet til blindpassasjerer som følger med ved innførsel av planter, jord og andre vekstmedier.

Mattilsynet og Miljødirektoratet viser til respektive samhandlingsavtaler med Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM), og ber med dette VKM om å gjennomføre en vurdering av plantheiserisiko knyttet til planteskadegjørere i jord eller andre vekstmedier ved import av planter og formeringsmateriale til Norge.

Bakgrunn for saken

Innførsel av fremmede skadelige organismer ved import av jord og andre vekstmedier er belyst i flere rapporter, også i Norge, og i 2015 publiserte European Food Safety Authority (EFSA) rapporten «Risks to plant health posed by EU imports of soil or growing media». EFSA-rapporten tar for seg risikoer for å innføre planteskadegjørere via jord og andre vekstmedier til EU-land, og vurderer effektiviteten av de risikoreduserende tiltakene i EUs daværende planteheiserregelverk.

I Norge har handlingsplanen «Bekjempelse av fremmede skadelige organismer 2020-2025» som mål å redusere negativ påvirkning av fremmede arter, og slår fast at det er behov for ytterligere innsats i tidlig fase der tiltak rettet mot introduksjon og spredning må gis høyeste prioritet. Gjennom handlingsplanen har Miljødirektoratet og Mattilsynet fått ansvar for å identifisere tiltak knyttet til

fremmede arter som følger med import av planter, jord og andre vekstmedier (Tiltak 20). Under Tiltak 20 skal det gjennomføres en tilsvarende studie som EFSA-rapporten for Norge, hvor vurderingen av risiko blant annet er basert på tilgjengelig informasjon fra norske undersøkelser. Tiltaket inkluderer å bestille en vurdering fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) om hvilke vekstmedier for planter som medfører størst risiko for innførsel av fremmede skadelige organismer til Norge, samt hvor effektive ulike risikoreduserende tiltak er.

Tiltak 20 i Handlingsplanen er omfattende, og Miljødirektoratet og Mattilsynet har etter dialog med VKM besluttet å dele oppdraget i flere del-bestillinger. Vi har valgt å begrense denne første bestillingen til Mattilsynets behov for vitenskapelige vurderinger som gjelder planteskadegjørere.

Background

The introduction of plant pests through the import of soil and other growing media has been highlighted in several reports, also in Norway, and in 2015 the European Food Safety Authority (EFSA) published the report “Risks to plant health posed by EU imports of soil or growing media”. The EFSA report reviews the risk of introducing plant pests through soil and other growing media into EU countries and assesses the effectiveness of the measures in the EU’s plant health regulations to prevent introductions.

In Norway, the action plan “Bekjempelse av fremmede skadelige organismer 2020-2025” aims to reduce the negative impact of alien species, and states that there is a need for further efforts in the early phase where measures aimed at introduction and spread must be given the highest priority. Through the action plan, the Norwegian Environment Agency and the Norwegian Food Safety Authority have been given responsibility for identifying measures related to alien species that accompany the importation of plants, soil, and other growing media (Measure 20). Under Measure 20, a similar study to the EFSA report for Norway will be carried out, where the assessment of risk is based, among other things, on the information available from Norwegian surveys. The measure includes ordering a study from the Norwegian Science Committee for Food and Environment (VKM) on which growing media associated with plants for planting pose the greatest risk of the introduction of alien species into Norway, as well as how effective various risk-reducing measures are to prevent such introductions.

Measure 20 in the Action Plan is comprehensive. To narrow down the assessment, the Norwegian Environment Agency and the Norwegian Food Safety Authority have, after dialogue with VKM, decided to divide the assignment into several sub-orders. We have chosen to limit this first order to the Norwegian Food Safety Authority’s need for scientific assessments regarding plant pests.

Gjeldende norsk regelverk

Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere: For å hindre introduksjon av planteskadegjørere inneholder forskriften forbud og stiller krav til import av planter og formeringsmateriale, jord og andre organiske vekstmedier. Importforbudet i § 16, vedlegg tre nr. 10, og særskilte krav i § 17, vedlegg 4A nr. 28, 29.1, 29.2, 31 og 36 er rettet mot plantehelserisiko ved import av vekstmedium som et eget produkt og vekstmedium som følger med planter. Noen av disse reglene og kravene gjelder kun hvis opprinnelsen til varene er fra ikke-europeiske land. Videre er det krav i §17 knyttet til renhold av brukte landbruksmaskiner før import. Plantehelseforskriften er for tiden under revisjon, og Mattilsynet ønsker å bruke VKMs rapport til å vurdere om disse importreglene bør endres.

Forskrift om fremmede organismer stiller i §24 krav til importør om blant annet forebyggende tiltak for å forhindre innførsel og spredning av fremmede organismer. Naturmangfoldloven § 28 fjerde ledd gir også hjemmel for å fastsette mer konkrete krav til virksomheter som kan medføre fare for spredning eller utilsiktet utslipp av fremmede organismer.

Hvorfor Miljødirektoratet og Mattilsynet bestiller dette oppdraget

Mattilsynet vil bruke vurderingen som grunnlag for fremtidig (plantehelsemessig) risikohåndtering knyttet til import av planter med jord og annet vekstmedium.

Miljødirektoratet vil bruke vurderingen som kunnskapsgrunnlag for miljørisikovurdering knyttet til import av planter med vekstmedium og for arbeid under Forskrift om fremmede organismer. Rapporten vil også kunne bli del av grunnlag for oppfølging av den nye Naturavtalen til Convention on Biological Diversity.

Oppdrag-mandat

Mattilsynet og Miljødirektoratet viser til sine respektive samarbeidsavtaler med VKM og ber herved VKM vurdere risikoer knyttet til planteskadegjørere som følger jord og andre vekstmedier ved import av planter og formeringsmateriale til Norge.

Vi viser til EFSA's rapport om risikoer for plantehelse ved EU-import av jord eller vekstmedier, og ber VKM spesielt vurdere i hvilken grad funnene i denne rapporten er relevante for å besvare oppgaven. Ved vurdering av plantehelserisiko ber vi VKM om å også inkludere resultater fra norske undersøkelser. Vi ber om at VKM's vurderinger for Norge primært inkluderer de gruppene av vekstmedium som ifølge EFSA-rapporten representerer de høyeste plantehelserisikoene. Videre ber vi om at VKM også fokuserer på import av planter fra europeiske land, samt at det gis en vurdering av effekten av dagens risikoreducerende tiltak.

Terms of reference

The Norwegian Food Safety Authority and the Norwegian Environmental Protection Agency refer to their respective collaboration agreements with VKM and hereby ask VKM to assess the risk related to plant pests associated with soil and other growing mediums through the import of plants for planting to Norway.

We refer to the EFSA report on Risks to plant health posed by EU import of soil or growing media and ask VKM to assess the extent to which the findings in this report are relevant for answering the assignment. In assessing plant health risks, we ask VKM to also include results from the Norwegian surveys. We ask that VKM's assessments for Norway primarily include the groups of growing mediums that according to The EFSA report represents the highest plant health risk. Furthermore, we ask that VKM focus on the import of plants from European countries, as well as an assessment of the effect of current risk reduction measures.

Forprosjekt

Med utgangspunkt i EFSA-rapporten vil VKM levere en protokoll som beskriver hvordan hovedprosjektet skal løses. Hovedmålet med forprosjektet er å estimere omfanget av

hovedprosjektet for å sette en realistisk tidsramme og budsjett og for å sikre en gjensidig forståelse av hovedprosjektet.

I korte trekk vil protokollen bestå av følgende:

Leveranse nr	Leveranse
1	Definere og kjøre et litteratursøk
2	Lage en oversikt over norsk og relevant internasjonalt plantehelseregulering og tilgjengelige risikoreducerende tiltak.
3	Definere en metode for å identifisere og gruppere vekstmedium fra litteratur.
4	Definere metoder for å identifisere planteskadegjørere knyttet til de definerte vekstmedier og deres tilknyttede planter.
5	Definere metoder for å bestemme sannsynlighet for introduksjon, etablering og spredning av utvalgte skadegjørere og deres plantehelserisiko.
6	Definere en metode for å oppsummere mulige risikoer og aktuelle risikoreducerende tiltak

Hovedprosjekt

Hovedprosjektet skal gi en vurdering av risiko knyttet til planteskadegjørere i jord og andre vekstmedium ved import av planter og formeringsmateriale til Norge og en vurdering av aktuelle risikoreducerende tiltak.

1. Definere og identifisere jord og andre vekstmedier, basert på litteratur.
2. Hvilke planteskadegjørere knyttet til jord eller andre vekstmedier som brukes ved produksjon av planter i europeiske land har størst sannsynlighet for etablering og spredning i Norge?
3. Hvilke planter, plantekategorier eller dyrkingsmetoder representerer høyest sannsynlighet for introduksjon av planteskadegjørere identifisert i spørsmål to, via import av jord og andre vekstmedium.
4. Er det land eller regioner i Europa som har større sannsynlighet for at skadegjørerne er knyttet til innførselsveien i opprinnelsen, når man vurderer spørsmål to og tre?
5. Identifisere risikoreducerende tiltak og evaluere effektivitet og gjennomførbarhet.
6. Er de risikoreducerende tiltakene i gjeldende norsk lovgivning tilstrekkelige til å redusere sannsynligheten for innførsel av planteskadegjørere med jord og andre vekstmedium ved import av planter og formeringsmateriale fra Europa?

Data, rapporter, regulering mm.

1. [Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere](#) (plantehelseforskriften)
2. [Forskrift om fremmede organismer](#)
3. [Tiltaksplanen - Bekjempelse av fremmede skadelige organismer 2020-2025](#)
4. [Instruks om utredning av statlige tiltak](#) (utredningsinstruksen)
5. [Veileder til utredningsinstruksen](#)
6. [Risks to plant health posed by EU import of soil or growing media](#), EFSA (europa.eu)
7. [Overvåking av spredningsveien import av planteprodukter: Basisovervåking 2022 - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)

8. [Overvåking av spredningsveien planteimport. Basisovervåking 2020 og databasert identifisering av potensielle dørstokkarter. - NINA Rapport 1891](#)
9. [Overvåking av spredningsveien planteimport - Sluttrapport for 2019. - NINA rapport 1738](#)
10. [Fremmede arter - spredningsveien import av planteprodukter. Basisovervåking og metodeutvikling 2017-2018. - NINA Rapport 1557](#)
11. [Fremmede arter: import av planteprodukter. Overvåking og metodeutvikling 2017. - NINA Rapport 1397](#)
12. [Fremmede arter ved planteimport – Kartlegging og overvåking 2014–2016. – NINA Rapport 1329](#)
13. [Framande artar med planteimport. Framlegg til tiltak og overvåking. - NINA Kortrapport 39](#)
14. [Spredning av fremmede arter med planteimport til Norge II – jakten fortsetter. - NINA Rapport 1256](#)
15. [Funn av fremmede maurarter i Norge i 2015. - NINA Kortrapport 4](#)
16. [Spredning av fremmede arter med planteimport til Norge. - NINA Rapport 1136](#)
17. [Overvåking av nematoder i jord på importerte planter - Delrapport 2019](#)
18. [Overvåking av nematoder i jord på importerte planter - Delrapport 2018](#)
19. [Overvåking av *Phytophthora* i jord på importerte planter - Delrapport 2019](#)
20. [Overvåking av *Phytophthora* i jord på importerte planter - Delrapport 2018](#)
21. IPPC-standarder av særlig relevans for problemstillingen:
  - a. [ISPM 36 Integrated measures for plants for planting](#)
  - b. [ISPM 40 International movement of growing media in association with plants for planting](#)
  - c. [ISPM 5](#)

Sentrale definisjoner:

<i>Planter og formeringsmateriale:</i>	<p>a) Levende planter og levende plantedeler som er og skal forbli plantet eller skal omplantes.</p> <p>b) Levende planter og levende plantedeler som ennå ikke er plantet, men som skal plantes, inkludert bl.a. frø, pødekviser, okulasjonsmateriale, vevskulturer, løk og knoller.</p>
<i>Planteskadegjørere</i>	Organisme (inkluderer bl.a. planter, bakterier, sopper og nærstående organismer, nematoder, insekter, midd og andre dyr) eller virus, viroid og annen patogen agens, som kan forårsake skade på planter og plantedeler eller deres vekstvilkår.
Fremmede skadelige organismer	Fremmed organisme (art) hvis introduksjon og/eller spredning kan true stedegent biologisk mangfold, økosystemtjenester, og/ eller domestiserte dyr og planters helse.
Blindpassasjerer	følgeorganismer som utilsiktet blir med ved import.

For øvrige internasjonale definisjoner knyttet til plantehelseområdet viser vi til [ISPM 5. Glossary of phytosanitary terms \(fao.org\)](#).

Betingelser

Tidsramme

Forprosjekt ønskes ferdigstilt innen 1. juli 2023

Hovedprosjektet ønskes ferdigstilt innen 31.12.23, men endelig leveringsfrist avklares i løpet av forprosjektperioden.

Språk

Leveransen skal skrives på engelsk med norsk sammendrag.

Kontaktpersoner i Mattilsynet

Hilde Kristin Paulsen

Kontaktpersoner i Miljødirektoratet

Åsa Alexandra Borg Pedersen

Med hilsen

Mattilsynet

Line Ruden
seksjonsleder planter og innsatsvarer

Miljødirektoratet

Janne Øvrebø Bohnhorst
seksjonsleder

Elektronisk godkjenning